

Redni broj: 123

Lokalitet: Budinjak – nekropola

Naselje: Budinjak

Grad/općina: Samobor

Pravni status: Z-1584

Razdoblje: P

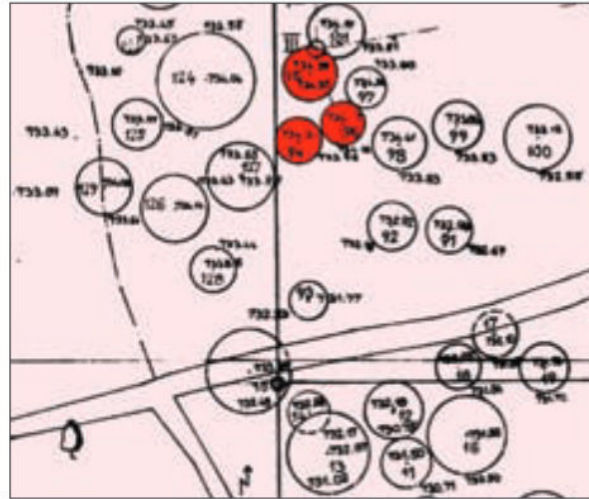
Vrsta radova: sustavno i zaštitno iskopavanje

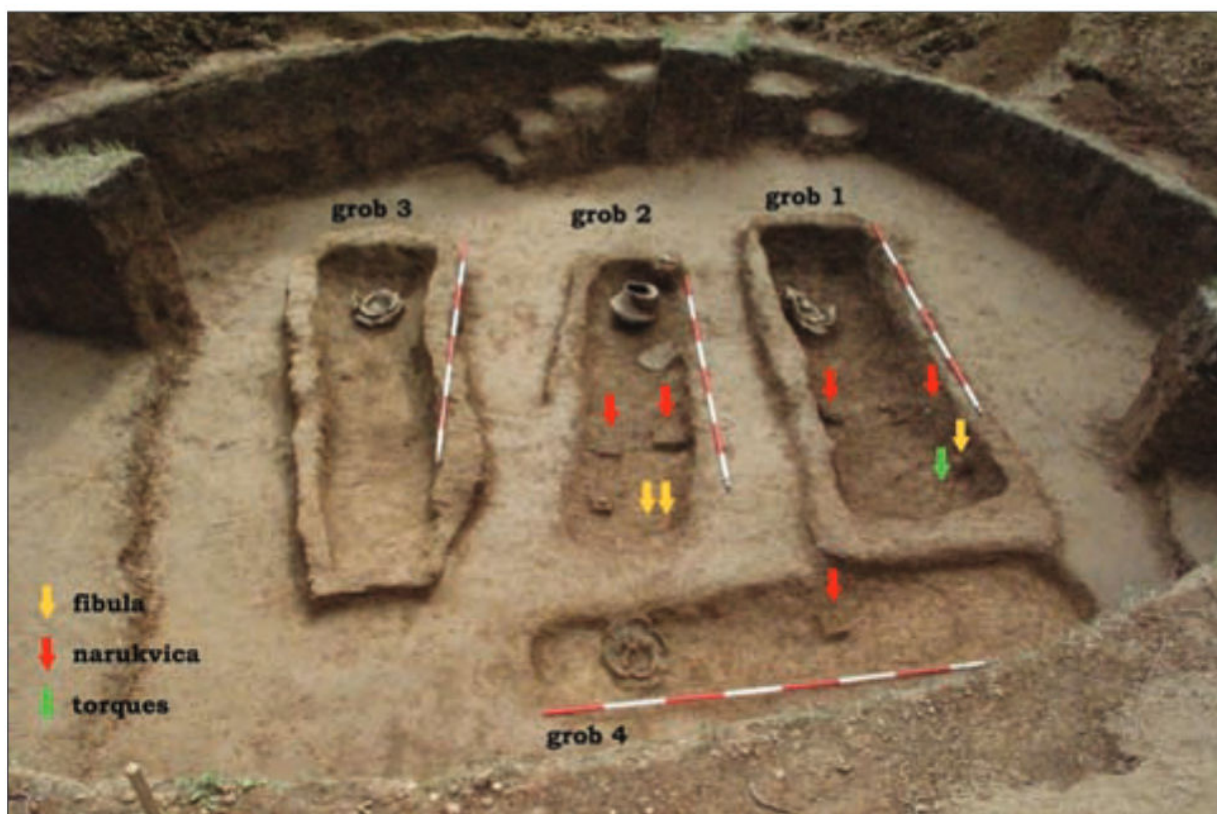
U lipnju i srpnju 2009. nastavljeno je sustavno arheološko iskopavanje na prapovijesnoj nekropoli pokraj sela Budinjaka u Žumberku. Voditelj istraživanja bio je Želimir Škoberne, a stručnu ekipu činili su arheolozi Morena Želle, Ivan Cvitković i Vladimira Pavić, fotograf Miljenko Gregl te student Boris Bošković. Istraživalo se uz fizičku pomoć radnika iz okolnih žumberačkih sela.

Kulturna grupa izdvojena u ovoj publikaciji pod imenom Budinjak prvi je put definirana kao stariježeljeznodobna kulturna pojava u Hrvatskoj, zahvaljujući veličini eponimnoga nalazišta i važnosti nalaza koji su dosad objavljeni samo u manjoj mjeri. Naselje i grobište pokraj Budinjaka, čine jedno od najvažnijih ranohalštatskih nalazišta. U 2009. ukupna istražena neto-površina iznosila je 209 m². Istražena su tri tumula: T. 94, T. 95 i T. 96. Promjer svih triju istraženih tumula bio je cca 8 m. Oni su se nalazili u neposrednoj blizini, jedan pokraj drugog, dvadesetak metara sjeverno od središnjeg puta koji presijeca nekropolu i vodi iz Budinjaka u selo Bratelje. U tumulima je pronađeno 7 grobova, od kojih u jednom (grobu 2 tumula 95) nije pronađeno materijalnih ostataka, premda je grobna jama bila jasno uočljiva. Pronađeni grobovi sadržavali su nakit – dijelove halštatske nošnje i grobnu popudbinu – hranu i piće, koja je stavljana u keramičke posude (posude za piće, plitke zdjele, tanjur, šalice).

Tumul 94

Tumul je bio pravilnog oblika, Ø 8 m, visine 0,60 m i prema pronađenim materijalnim ostacima najbogatiji je tumul pronađen u ovogodišnjim istraživanjima. U njemu su pronađena

Tumul 94

se istočno, bliže glavi pokojnice, a nedaleko od pršljena pronađena su dva željezna nalaza, oba izgledom fibule, premda je moguće da je riječ o ogrlici i fibuli. Da bi se sačuvao taj zanimljivi nalaz, morao je biti podignut zajedno sa zemljom te takav transportiran na restauraciju, stoga ga prije rengenske i restauratorske intervencije nije moguće točno determinirati u cijelosti.

Grob 3 – orijentacije istok-zapad, duljine 2,60 m, smješten na južnom dijelu tumula. Jedini u tumulu nije sadržavao metalne priloge. Pokraj nogu pokojnice pronađen je velik lonac bogato ukrašen urezivanjem. Prema središtu grobne jame nalazio se i keramički pršljen, najčešći prilog ženskih grobova na budinjačkoj nekropoli.

Grob 4 – najistočniji grob u tumulu, duljine 2,40 m. Orijentiran je u smjeru sjever-jug – suprotno od prethodnih grobova. U njemu su pronađeni posuda za piće kod nogu pokojnice i jedna željezna narukvica.

Tumul 95

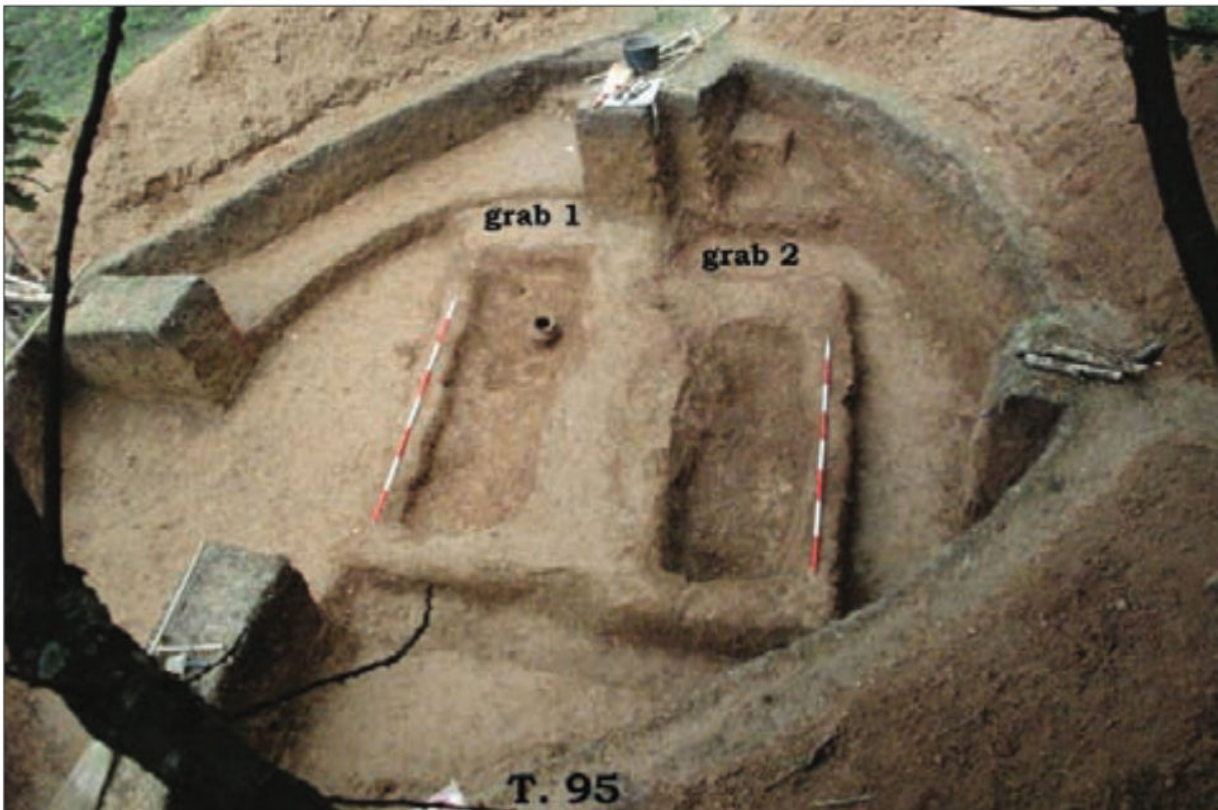
Tijekom istraživanja u tom su tumulu uočene dvije grobne jame orijentacije sjever-jug ili obrnuto. Naime, zbog nedostatka popratnih nalaza u grobovima nije bilo moguće sa sigurnošću odrediti položaj tijela u grobovima. Ako se pretpostavi da se posuda iz groba 1 nalazila pokraj nogu pokojnice, što je najčešće, tada bi orijentacija toga groba bila jug-sjever.

Tumul 94, grob 2, tanjur

Grob iz tumula 96

Tumul 95

Grob 1 – u grobnoj jami duljine 2,40 m, pronađena je posuda za piće.

Grob 2 – u grobu duljine 2,20 m, nisu pronađeni materijalni ostaci, premda je grobna jama bila jasno uočljiva.

Tumul 96

Nalazio se neposredno pokraj T. 94, s njegove istočne strane. U njemu je pronađen samo jedan grob u središtu tumula. Duljina groba iznosila je 2,20 m, orijentacije sjever-jug. U južnom dijelu groba, pokraj nogu pokojnice pronađen je velik keramički lonac, dok su u sjevernom dijelu groba, bliže glavi pokojnice, zabilježena još tri nalaza. Prvi, najsjeverniji nalaz jest keramički pršljen; drugi je brončana naočarasta fibula i treći – željezna ogrlica ili fibula. Zbog loše očuvanosti prije konzervacije i restauracije nije ga moguće u potpunosti opisati i odrediti.

Tumuli su nakon istraživanja vraćeni u prvobitno stanje, što iziskuje dodatni radni i financijski napor, ali je nužno da bi nalazište u svome izvornom obliku svjedočilo o načinima ukopa naših predaka i obogatilo kulturno-turističku ponudu zagrebačke regije. Ovogodišnje istraživanje potvrdilo je da se posljednjih godina istražuje najstariji dio nekropole tumula, jer pronađeni nalazi pripadaju samim počecima starijega željeznog doba. Vrsta grobova s najstarijim keramičkim oblicima i načinima ukrašavanja te prisutnost gotovo isključivo željeznog nakita svjedoči o najranijem halštatskom vremenu nekropole. Višegodišnji rad i uočava

vanja raznolikosti načina ukapanja pokojnika i grobne arhitekture tumula na nekropoli omogućili su njihovu razdiobu. Tako je na budinjačkom grobištu uočeno deset tipova ukopa unutar ili izvan tumula. Pri sagledavanju grobne arhitekture, konstrukcije tumula i broja ukopa u

Tumul 96, keramički prsten, brončana naočarasta fibula i željezna ogrlica ili fibula

Završetak istraživanja vraćanjem tumula u prvobitno stanje

tumul, ovogodišnja istraživanja pokazala su da pojedinačni ukop u manjem tumulu (kakav je prvi put pronađen 2006. u tumulu 91A) više nije iznimka. Tumul 96, s jednim kosturnim ukopom, drugi je takav nalaz. Stoga se može razmišljati o dopuni sheme načina ukopa na nekropoli, tim više što bi se tom novom tipu ukopa na nalazištu mogao pridodati i grob 7 iz kneževskog tumula 139, koji je prvobitno bio zaseban tumul. Naime, prilikom iskopavanja utvrđeno je da je grobni humak prvobitno bio manjih dimenzija, ali je povećan kada je na zapadnoj padini tumula pridodan kneževski grob. Ako se i taj grob uvrsti u novi tip ukopa, treba razmišljati o potrebi nadopune sheme tipova ukopa na grobištu. Tumuli 94 i 95 pripadali bi Tipu 7 načina ukopa na nekropoli, koji označavaju dva do četiri kosturna ukopa u manjim tumulima (\varnothing 7 – 10 m).

Literatura

Škoberne 1995 Želimir Škoberne, The early Iron age cemetery at Budinjak in the Žumberak mountains (Northwestern Croatia), *Archäologisches Korrespondenzblatt* 25/3, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, Mainz, 1995: 291 – 299.

Škoberne 1997 Želimir Škoberne, Budinjak, gradišće in grobišće iz stareše železne dobe, Gorjanci – Dolenjski zbornik 1997, Novo mesto, 1997: 92 – 98.

Škoberne 1999 Želimir Škoberne, Budinjak – kneževski tumul (monografija), Muzej grada Zagreba, Zagreb, 1999: 1 – 155.

Škoberne 1999 Markus Egg & Ulrike Neuhäuser & Želimir Škoberne, mit einem Beitrag von Dietrich Anker, Ein Grab mit Schüsselhelm aus Budinjak in Kroatien, *Jahrb. RGZM*, 45, Teil 2, Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, Mainz, 1999: 435 – 472.

Škoberne 2001 Želimir Škoberne, Budinjak in Libna – čelade istega livarja, katalog izložbe, Krško, 2001.

Škoberne 2002 Želimir Škoberne, Pregled pretpovijesnih arheoloških istraživanja u Žumberku, katalog izložbe, Žumberak od prapovijesti do kasne antike, Zagreb, 2002.

Škoberne 2003 Želimir Škoberne, Nalaz neuobičajene višeglave igle s budinjačke nekropole, OA, 27, Zagreb, 2003.

Škoberne 2004 Želimir Škoberne, Grupa Budinjak, katalog izložbe, Ratnici na razmeđu Istoka i Zapada – Starije željezno doba u kontinentalnoj Hrvatskoj, Zagreb, 2004.

Želimir Škoberne

Summary

During June and July 2009, systematic archaeological excavations of the prehistoric necropolis near the village of Budinjak in Žumberak were continued. The cultural group named Budinjak was first defined as an Old Iron Age cultural phenomenon in Croatia thanks to the size of the eponymous site and the importance of the finds, which have been described in print only to a small extent. The settlement and necropolis by Budinjak constituted one of the most important of early Halstatt sites. During 2009 the total excavated area came to 209 m². In total, three tumuli were investigated – T 94, T 95 and T 96. All three tumuli were about 8 m in diameter. They were close to each other about twenty metres north of the central path that intersects the necropolis and leads from Budinjak to Bratelji village. In the tumuli, 7 graves have been found. In one, in the second grave of T 95, no material remains were found, although the grave cist was clearly visible. The graves found contained jewellery – remains of Halstatt attire and grave goods – food and drink, placed in ceramic pots (for drinking, shallow bowls, a plate, cups).

Redni broj: 124

Lokalitet: Donje Orešje – Graci

Naselje: Donje Orešje

Grad/općina: Sveti Ivan Zelina

Pravni status: P- 2349

Razdoblje: A, P

Vrsta radova: zaštitno iskopavanje

Dana 16. studenog 2009. započelo je iskopavanje probnih sondi na prapovijesnom lokalitetu Graci u Donjem Orešju, na k.č. 3652, k.o. Orešje te su tijekom 15 radnih dana otvorene 3 probne sonde. Voditeljica radova bila je Romana Mačković iz Muzeja Sveti Ivan Zelina.

Prapovijesni lokalitet Graci nalazi na platou s lijeve strane kamenoloma. Plato se rasprostire na površini od oko 1000x500 m, sa sjeverne se strane brijeg strmo spušta prema kamenolomu (koji trenutačno nije u funkciji i ne zadire u sam brežuljak na kojem se nalazi lokalitet), a s južne se strane u blažem nagibu brijeg spušta prema šumskom putu koji vodi od naselja Donjeg Orešja prema Kalinju. Teren je pokriven šumom akacije i djelomično bukvom.

Po površinskim nalazima nađenima prijašnjih godina tijekom rekognosciranja lokaliteta, moglo se utvrditi da se na tom dijelu platoa nalazi prapovijesni lokalitet, stoga su otvorene probne sonde. Prva sonda nalazila se na blagoj kosini brijega, udaljena 2 m od prilaznog puta u smjeru istok-zapad. Sonda je bila široka 2x6 m i duboka 90-50 cm. Na dubini od 50 cm pronađena je prva nakupina kamenja i kućnog lijeva. Nakon spuštanja na dubinu od 90 cm utvrđeno je da se to kamenje proteže u smjeru sjeveroistok-jugozapad i da je vjerojatno ostatak temelja nastambe. Na toj dubini nađeni su i ostaci većih komada kućnog lijeva, vjerojatno od poda. U jugoistočnom uglu sonde pronađen